

Geleneksel Çomakdağ Bez Bebeklerinin Tasarım Süreci

Design Process of Traditional Çomakdağ Cloth Dolls

Nalan Okan Akın*

Öz

Bez bebekler, eski dönemlerden bu yana yapılan figür oyuncaklardır. İlk yapım amacı kız çocuklarına oyuncak üretmektir. Ancak zaman içinde çocuklar hazır üretim oyuncak bebeklerle oynamaya başlamışlardır. Günümüzde bez bebekler turizm sektörü için üretilmektedirler. Oyuncak olmaktan uzaklaşarak süs eşyası şeklinde yapılıp satılmaktadırlar. Bu bez bebekler “geleneksel” ya da “folklorik” bebekler şeklinde ifade edilmektedirler. Ait oldukları yörenin geleneksel kıyafetlerini yansıtacak şekilde yapılmaktadırlar. Birçoğu hazır plastik bebeklere yöresel kıyafet giydirilerek yapılmaktadır. Ancak bunlardan Kapadokya ve Çomakdağ bebekleri, bebeğin ana gövdesinin de geleneksel olarak yapıldığı bebeklerdir. Bunlardan Çomakdağ bebekleri sadece tekstil ürünleri kullanılarak yapılmaktadırlar. Dolayısıyla tam bir bez bebek özelliği göstermektedir. Yapım tekniği açısından da “sadece tekstil ürünleri kullanılarak yapılan” “çok parçalı” bez bebek şeklinde sınıflandırılmaktadır. Çomakdağ kültürel ve estetik değerlerinin bir sentezi olan “Çomakdağ bez bebekleri” literatürde “tasarım” olarak da yer bulmalıdır. Bu ba-

Geliş tarihi (Received): 04-07-2023 Kabul tarihi (Accepted): 15-01-2024

* Doç.Dr., Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı / Giresun University Faculty of Education Department of Fine Arts Education Department of Art Education. Giresun-Türkiye. nalanokan@gmail.com. ORCID ID: 0000-0003-2553-7229

kımdan çalışmada çizim ve fotoğraflarla tasarım süreçleri ortaya konulmuştur. Bu araştırma, geleneksel Çomakdağ bez bebeklerinin estetik ve kültürel değerlerine tasarım açısından dikkat çekmektedir. Aynı zamanda eğitim ortamlarında da kültürel değerler öğretimi, estetik algı ve tasarım bilinci yaratma açısından kullanılabilir bir ürün olduğuna yönelik önerilerde bulunmaktadır.

Anahtar sözcükler: *gelenek, kültür, bez bebek, tasarım, estetik*

Abstract

Rag dolls have been crafted as figurative toys since ancient times, originally intended as playthings for girls. However, with the passage of time, there has been a shift, and children began engaging with ready-made dolls. In the contemporary era, rag dolls are predominantly manufactured for the tourism sector. They are crafted and marketed as decorative items, transitioning away from their original role as toys. These particular rag dolls are often labeled as “traditional” or “folkloric” dolls, designed to mirror the traditional attire of their respective regions. Many are created by dressing pre-made plastic dolls in locally inspired clothing. Yet, Cappadocia and Çomakdağ dolls stand out as examples where the core structure of the doll is authentically crafted in a traditional manner. Among these, Çomakdağ dolls stand out for being exclusively fashioned from textile products, showcasing a distinct rag doll characteristic. In terms of construction technique, they are categorized as “multi-part” rag dolls crafted solely from textile materials. The “Çomakdağ Cloth Dolls,” embodying a synthesis of Çomakdağ cultural and aesthetic values, should be recognized in the literature as a form of “design.” The researcher has illuminated the design processes through drawings and photographs. This study draws attention to the aesthetic and cultural significance of traditional Çomakdağ rag dolls from a design perspective. Simultaneously, recommendations are put forth for their utilization as products that can contribute to cultural, aesthetic, and design awareness in educational environments.

Keywords: *Tradition, culture, rag doll, design, aesthetic*

Extended summary

Introduction

Rag dolls are figure toys made since ancient times of history. They are created with textile pieces that women find in their hands. It can be said that it emerged with the idea of creating a play tool that does not harm the child in order to distract the child. Since textile products disappear quickly in nature, there are not many archaeological finds. However, rag dolls made in recent periods are kept alive in museums. Or similar productions that have survived to the present day are made for touristic sales. These are expressed as traditional or folkloric rag dolls. Traditional rag dolls are used because they reflect the culture of a society.

The first rag doll produced may have originated from the individual’s effort to make a similar one. In terms of design, they put forward the products of their own culture, which they know and see best, in these figures. Therefore, people have created products with similar

clothes. In this way, the mother, who forms the basis of the family, transfers both cultural and aesthetic values to these dolls with this toy figure. In this respect, “Çomakdağ Cloth Dolls”, which are traditionally made in Turkey and all of the materials used are textile products, are a good example of this.

Some of the traditional dolls are made with techniques in which the main body of the doll is also involved in the process. The most well-known of these are Cappadocia and Çomakdağ dolls. However, some dolls are also formed by dressing ready-made plastic dolls in traditional clothes. The most known of these are Damal dolls.

In this research, traditional rag dolls, in which not only the traditional process of clothing is introduced, but also the main body of the rag doll is made, are discussed. The dolls in which rag doll design is also made constitute the subject of the research. Since Cappadocian dolls, which are considered as rag dolls, are not considered as pure rag dolls due to materials such as tree branches, metal rods, soda cap used in the formation of the main body, the rag doll is insufficient to constitute the subject of the research. Toys make important contributions to children. It is also revealed that they are important factors in the development of their creativity. Therefore, this research is the first in terms of evaluating the design process by using drawings and photographs of the application. Since Çomakdağ rag dolls are a design that reflects traditional cultural elements and has the characteristics of a rag doll, the aesthetic design process should be evaluated in more detail.

1. Aesthetic and cultural values of Çomakdağ people

Milas Çomakdağ Village is a village where 500 years of traditions and customs are kept alive today. The colourful and aesthetic style brought by the traditions of the people of the region is kept alive today and shared with the tourists in the form of a show. Women play a great role in this aesthetic ornamental structure of the village. Çomakdağ Rag Dolls, in which multi-coloured traditional women's clothes are transferred, are among the most important aesthetic products produced by the women of this region. In summary, the traditional aesthetic culture of Çomakdağ continues today through women.

2. Making technique of çomakdağ cloth dolls

Cloth dolls are design products. Because they are created with a fiction designed in the mind and revealed through textile products. Design is the process of drawing what is fictionalised in the mind to create a product and then combining it with the material to create a product. Therefore, although the first examples of rag dolls were not converted into drawings, they were realised in the mind through these processes. Cloth dolls are products designed and created by women. Since they are not made with a design consciousness, they are handled only with the final form of the product or the creation stages. Çomakdağ rag dolls are rag dolls “assembled by sewing several pieces”.

3. Traditional Milas Çomakdağ Kızılağaç cloth doll making stages sample design application

The construction stages of Çomakdağ rag dolls are presented under two headings. In the first group, the construction stages of the body of the rag doll were created with drawings and photographs and given visually. These stages were created from the visuals designed by the researcher by scanning the relevant literature and adding his academic and artistic experience.

Conclusion

The rag dolls that carry the traces of cultural values also carry aesthetic clues. In this research, the design process is presented based on a traditional rag doll. The main body of the rag doll and the stages of creating clothes are given. Traditional clothes of Çomakdağ culture were created in the rag doll.

This research draws attention to the general aesthetic visual elements of Çomakdağ culture. It emphasises that the local people still maintain the traditional visual elements of the past. Their colourist and formalist understanding, which can be expressed as aesthetic values, find a place in their architectural structures in their living spaces. Likewise, these colourful features are also seen in their clothes and the flowers they wear in their hair. They also present their cultural structures in traditional wedding ceremonies. A small synthesis of all traditional elements is their rag dolls. Therefore, the classification of rag dolls created with textile products according to their making techniques was also carried out in this research. There are many traditional dolls made in Turkey. However, Çomakdağ dolls stand out as rag dolls made entirely with textile products. Çomakdağ rag doll was put forward as a design product with its process.

According to the construction technique of the rag doll body in the literature, it is classified as “multi-part stitched rag doll”. Clothes were designed and prepared with similar fabrics suitable for the original clothing style of the rag doll. The main body and clothes of the rag doll were included in the design process as a whole and completed. As a result, Çomakdağ rag doll, whose construction technique is classified, has been created an awareness to find a place in the literature as a design process.

It is also thought that children can gain awareness of traditional differences with the applications of Çomakdağ cloth dolls in educational environments. It is thought to draw attention to cultural differences in society. It can be applied in educational environments due to the low cost of materials. It can also be applied as an activity to develop design awareness. In addition, it will be able to gain an important responsibility in combining cultural transfer with design consciousness and aesthetics. It will also enable them to create the awareness of producing not only the traditional toy figure they handle, but also their own original figures based on this.

Giriş

Bez bebekler tarihin eski dönemlerinden beri yapılan figür oyuncaklardır. Kadınların ellerinde buldukları tekstil parçaları ile oluşturulmaktadır. Çocuğu oyalamak için, çocuğa zarar vermeyen bir oyun aracı oluşturmak düşüncesiyle ortaya çıktığı söylenebilir. Anadolu’da annelerin ellerinin altındaki artık kumaş ve yörede yetişen bitkisel ürünlerle çocuklarına bebek yapma geleneği günümüzde de devam etmektedir (Begiç, 2016). Geçmişte oyuncaklar kolay bulunan tekstil ürünleri, tahta, metal ve doğal malzemelerden oluşturulmuşlardır (Sakin, 2016). Tekstil ürünleri doğada çabuk yok oldukları için arkeolojik açıdan çok fazla buluntu yoktur. Seramik, metal gibi dayanıklı malzemeyle yapılmadıkları için günümüze çok eski örnekler kalmamıştır. Ancak yakın dönemlerde yapılanlar bez bebekler müzelerde yaşıatılmaktadır. Ya da günümüze kadar gelen benzer üretimleri turistik olarak satış amaçlı yapılmaktadırlar. Bunlar da geleneksel ya da folklorik bez bebekler şeklinde ifade edilmektedir. Bir toplumun kültürünü yansıttığı için geleneksel bez bebekler ifadesi kullanılmaktadır. Gelenek ataların aktarılan yaşam kültürleridir. Bez bebekler de geleneklerin aktarım işini yapan kültürel unsurlardan birisidir.

İlk üretilen bez bebek bireysel anlamda insanın kendi benzerini yapma çabasından kaynaklanmış olabilir. Tasarım açısından en iyi bildiği, gördüğü kendi kültürünün ürünlerini bu figürlerde ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla insanlar kendine benzer kıyafetli ürünler oluşturmuşlardır. Bu şekilde ailenin temelini oluşturan anne, bu oyuncak figür ile hem kültürel hem de estetik değerlerini bu bebeklere aktarmaktadır. Bu bakımdan Türkiye de geleneksel olarak yapılan ve kullanılan malzemelerin tümünün tekstil ürünü olması dolayısıyla “Çomakdağ bez bebekleri” buna güzel bir örnektir. Okan Akın’ın (2017’a ve 2017’b) makalelerinde kadınların estetik kültür aktarımı görevini bu bez bebeklerle aktardığını ortaya koymaktadır. Özellikle oyuncak bebekler çocukların estetik algı gelişiminde de önemli rol oynamaktadır. Okan Akın’ın (2022) “oyuncak bebeklerin çocukların estetik algı gelişimindeki yeri” yayı-nında da bu konu irdelenmektedir.

Geleneksel bebekler bazıları bebeğin ana gövdesinin de sürece dahil olduğu tekniklerle yapılmaktadır. Bunlardan en bilinenleri görsel 1 ve görsel 2’deki Kapadokya ve Çomakdağ bebekleridir. Ancak bazı bebekler de hazır plastik oyuncak bebeklere geleneksel kıyafetlerin giydirilmesi ile oluşmaktadır. Bunlardan en bilineni Damal bebekleridir (görsel 3).

Görsel 1: Kapadokya bebek

Görsel 2: Çomakdağ bez bebek

Görsel 3: Damal bebek

Bu araştırmada ise sadece kıyafetin geleneksel sürecinin tanıtıldığı değil, bez bebeğin ana gövdesinin de yapıldığı geleneksel bez bebekler ele alınmaktadır. Bez bebek tasarımının da yapıldığı bebekler araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Bez bebek olarak değerlendirilen Kapadokya bebekleri de ana gövdesinin oluşumunda kullanılan ağaç dalları, metal çubuklar, gazoz kapağı gibi malzemeler dolayısı ile saf bez bebek olarak değerlendirilmediği için bez bebek araştırma konusunu oluşturmakta yetersizdir. Çünkü bez bebek tanımı; “kız çocukları için ebeveynleri yardımıyla kol, bacak, yüz ve gövdesi bezden dikilerek içi pamukla veya yünle doldurulan, başına keçi kılından saç, yüzüne iple kaş, göz, burun ve ağız yapılan bebeklerdir” şeklindedir (Durdu, 2015). Bu anlamda kullanılan malzemelerin tamamının tekstil ürünü olması dolayısı ile “Çomakdağ Bez Bebekleri” araştırmada konu olarak seçilmiştir. Okan Akın’ın (2023’a) sınıflandırmasında da Çomakdağ Bez Bebeklerinin tam bez bebek özelliği gösterdiği ifade edilmektedir.

Çomakdağ bez bebekleri birçok araştırmaya konu olmuştur. Okan Akın’ın (2021) “Oyuncak bebeklerin çocukların estetik algı gelişimindeki yeri” çalışmasında da vurguladığı gibi popüler kültürün hazır oyuncak bebeklerine alternatif bir bilinç kazandırılabilir. Uygulama tekniklerinin kolaylığı, çocukların dikkatini çekmesi, kültürel farkındalıkları sağlaması, kendilerine özgü estetik değerleri içerdikleri için görsel sanatlar alanında estetik eğitim için dikkat çekici uygulamalar olarak ele alınabilir (Okan Akın, 2023’b). Bu yolla Geçmiş kültürleri anlamak ya da öğrenmek çocuğun kültürel birikimine katkı sağlayacaktır. Geleneksel kıyafetlerimize sahip çıkmanın en güzel yollarından da birisi folklorik bebekçiliktir (Sakin, 2010). Örneğin Tuncer’in (2010) Anadolu kültür figür örneklerinin tasarımlarla öneriler geliştirmesi buna örnek gösterilebilir.

Ayrıca ait olduğu döneme, üretildikleri coğrafyaya dair ipuçları ile bölgenin doğal kaynakları, insanların yaratıcılıkları, malzemeyi işleme becerileri konusunda da ipuçları taşımaktadırlar (Arslan, 2013). Dolayısıyla çocuklara da elde bulunan malzemelerle oyuncak üretimi yapılabileceği fikrini aşılayabilecektir. Oyuncaklar hem taşıdıkları anlamları hem de sanatçılar ve tasarımcılar tarafından önemli bir anlatım aracıdır ve çocukların dünyaya bakışına etki ederler (Soyupak & Soyupak, 2019). Oyuncakların çocuklara önemli katkılar sunmaktadır. Onların yaratıcılıklarının gelişmesinde önemli etken olduğu da ortaya çıkmaktadır.

Dolayısıyla bu araştırma, tasarım sürecinin çizimler ve uygulamanın fotoğraflarının kullanılarak değerlendirilmesi açısından ilk olma özelliği göstermektedir. Çomakdağ bez bebekleri, geleneksel kültürel unsurların yansıtıldığı ve bez bebek niteliği taşıyan bir tasarım olduğu için de estetik tasarım süreci daha detaylı değerlendirilmelidir.

1.Çomakdağ insanların estetik ve kültürel değerleri

Milas Çomakdağ Köyü, 500 yıllık gelenek ve göreneklerin yaşatıldığı, özgün yapısını korumaktadır. Kılık kıyafetinde, düğünlerinde, taş evlerin ilginç bacaları ve süslü ahşap kapılarında, mutfaklarında pişen yemeklerinde yüzlerce yıllık geçmişle bağların koparılmadan sürdürülebilmektedir (URL 1). Bu köy geleneksel unsurlarının bugün de yaşatıldığı bir köydür. Yaşayan kültürüyle “popüler” bir köy olan Çomakdağ’da geleneksel yapıları evler, düğünler, el sanatları kullanılarak kırsal turizm içinde önemli yeri vardır. Turizm sektörü için de önemli ekonomik kaynaktır (Ekici, 2016).

Görsel 4: Renkli kapılar (URL 1)

Görsel 5: Düğün töreni(URL 1)

Bölge halkının geleneklerinden getirdiği renkli ve estetik tarzı günümüzde de yaşatılmakta ve gelen turistlere de gösteri şeklinde paylaşılmaktadır. Mimari yapısındaki renkli süslemeci anlayış özellikle dikkat çekmektedir (Görsel 4). Bunların yanı sıra geleneksel düğün törenleri ve bu törenlerde giydikleri kıyafetler de bir o kadar dikkat çekicidir (Görsel 5, 6). Geleneksel kıyafetleri çoğu araştırmaya da konu olmaktadır. Ayhan (2017) ve Altınay (2016) Çomakdağ köyünün geleneksel kadın giysilerini sistematik olarak incelemişlerdir.

Görsel 6: Yöresel kıyafetli bir kadın (URL 1)

Görsel 7 de görüldüğü gibi Çomakdağ-Kızılağaç köyü kadınları yöresel el sanatları uğraşları ile köyde kırsal turizm faaliyetlerine katkı sunmaktadırlar (Etikan& Çukur 2011). Köyün bu estetik süslemeci yapısında kadınların rolü büyüktür. Okan Akın'ın (2017'a) yayınında da çomakdağ kadınlarının estetik aktarımı vurgulanarak eleştirel açıdan irdelenmektedir.

Görsel 7: Elişi yapan kadınlar (URL 1)

Çok renkli geleneksel kadın giysilerinin aktarıldığı Çomakdağ bez bebesleri de bu bölgenin kadınları tarafından üretilen en önemli estetik ürünlerdendir (görsel 8).

Görsel 8: Yöresel giysili bez bebesler (URL 1)

Çomakdağ geleneksel estetik kültürü özetle kadınlar aracılığıyla günümüzde de sürdürülmektedir. Özellikle bez bebesler de bunu aktarımda önemli bir ürün olmaktadır. Bu bakımdan da çoğu araştırmaya konu olan bez bebeslerin yapım tekniklerinin de estetik bir tasarım olarak ele alınması önemli görülmektedir.

2. Çomakdağ bez bebeslerinin yapım tekniği

Bez bebesler tasarım ürünüdür. Çünkü zihinde tasarlanan bir kurgu ile oluşturulup, tekstil ürünleri aracılığıyla ortaya çıkarılmaktadırlar. Tasarım, bir ürün oluşturmak için zihinde kurgulananların çizimi ve oradan da malzeme ile birleştirilip ürün oluşturma sürecidir. Dolayısıyla bez bebeslerin ilk örnekleri her ne kadar tasarımı çizime dönüştürülme de zihinde bu süreçlerle gerçekleştirilmiştir. Bez bebesler kadınlar tarafından tasarlanan ve oluşturulan ürünlerdir. Tasarım bilinci ile yapılmadığı için sadece ürünün son halı veya oluşturma aşamaları ile ele alınmaktadır.

Okan Akın (2023'a) yapım tekniklerine göre bez bebekleri iki gruba ayırmaktadır. Tekstil ürünleri ile yapılan bez bebekleri “dikişli” ve “dikişsiz” olarak iki grupta sınıflandırmıştır (şekil 1).

Şekil 1: Yapım Tekniklerine Göre Bez Bebekler (Okan Akın 2023'a)

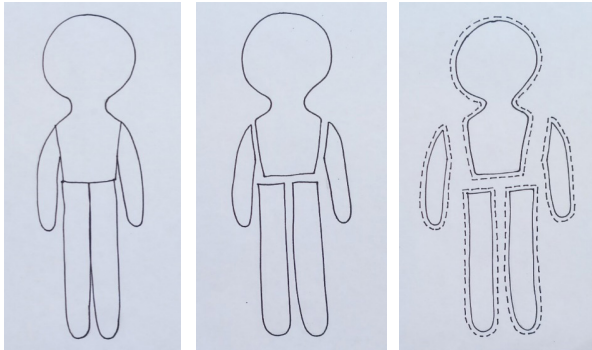
Sadece tekstil ürünleri ile oluşturulan bez bebekler farklı tekniklerle oluşturulmaktadır. Okan Akın'ın (2023'a) şema 1 de de belirtip sınıflandırdığı gibi Çomakdağ bez bebekleri “birkaç parça dikerek birleştirilen” bez bebeklerdir.

3.Geleneksel Milas Çomakdağ Kızılağaç bez bebek yapım aşamaları örnek tasarım uygulaması

Çomakdağ bez bebeklerinin yapım aşamaları iki başlık altında toplanarak sunulmuştur. İlk grupta bez bebeğin gövdesinin yapım aşamalarının çizimleri ve fotoğrafları ile birlikte oluşturularak görsel olarak verilmiştir. Bu aşamalar araştırmacının ilgili literatürü tarayıp, akademik ve sanatsal tecrübesini de ekleyerek tasarladığı görsellerden oluşturulmuştur.

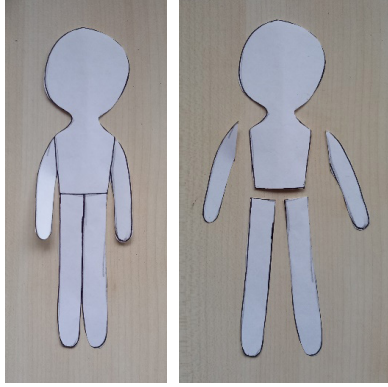
3.1.Bez bebeğin vücut bölümlerinin oluşturulması (parçalı dikişli bez bebek yapım tekniğine göre)

Bez bebek için görsel 9'daki gibi kendi içinde orantılı bir çizim yapılır. Bu çizimden kol ve bacaklar ayrılarak kalıplar oluşturulur (görsel 10). Bu kalıpların dikiş payı da düşünülerek görsel 11'deki gibi kesilecek yerleri kesik çizgilerle belirlenir.

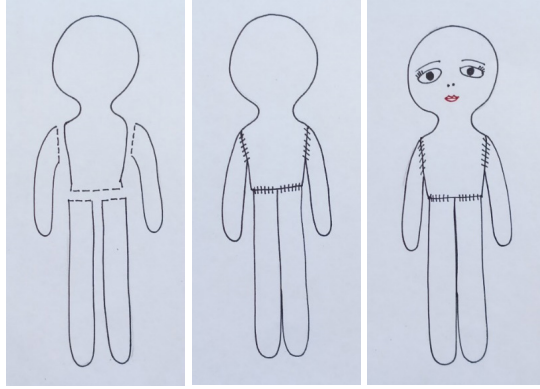
Görsel 9, 10,11: Kağıtta tasarlanan bez bebek kalıbı

Kağıda tasarlanan bu çizimler görseldeki gibi kenarlarından kesilir (görsel 12,13).

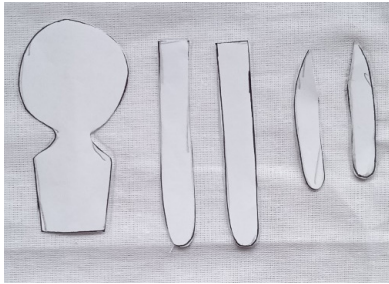
Görsel 12,13: Kâğıttan kesilen bez bebek kalıbı

Ayrıca yukarıda da ifade edildiği gibi kol ve bacaklar gövdeden kesilerek ayrılır. Görsel 14,15 ve 16 da dikiş yerleri ve yüz çizimleri gösterilmektedir.

Görsel 14,15,16: Dikiş yerlerini gösteren çizimler

Görsel deki gibi kumaşa dikiş payı da verilerek kumaş üzerine yerleştirilir. (görsel 17)

Görsel 17: Kâğıt kalıpların kumaş üzerine yerleştirilmesi

Kumaşta dikiş payları da bırakılarak kesilir. Daha sonra kumaşta çizilen kenarlardan dikilir (görsel 18). Dikilen parçalar açık olan kısımlarından tersine çevrilir (görsel 19). Tersine çevrilen parçaların içine pamuk doldurularak görsel 20'deki taslakta da belirtildiği gibi dikerek birleştirilir.

Görsel 18,19,20: Kesilen parçaların dikiş, tersine çevirme ve birleştirme aşamaları

3.2.Bez bebeğin kıyafetlerinin oluşturulması

Çomakdağ bez bebeğinin ikinci aşamasında görsel 21'deki kıyafet parçaları orijinaline benzer kumaşlardan hazırlanmaktadır.

Görsel 21: Bez bebeğin tüm kıyafetleri

Görsel 21 ile görsel 37 arasında kıyafetlerin sırası ile yerleştirilme çizimleri yer almaktadır. İlk olarak şalvar dikilip giydirilir (görsel 22,23,24). Sonrasında üst kıyafet giydirilir (görsel 25,26,27).

Görsel 22,23,24: Şalvarın çizimi, kesilmiş hali ve giydirilmesi

Üst kıyafet alt kıyafetin üstüne geleceği için ikinci olarak giydirilir. Üst kıyafet de alt kıyafet gibi kesilip hazırlanarak oluşturulur.

Görsel,25,26,27: Üst kıyafetin çizimi, kesilmiş hali ve giydirilmesi

Ve bu iç kıyafetlerin üzerine de dış kıyafetler giydirilir (görsel,28,29,30,31). Dış kıyafet iki parçadan oluşan önlük şeklindedir. Önce kırmızı üst önlük, sonra da alt önlük giydirilir. Alt önlük arkadan bağlanarak her ikisi de sabitlenmiş olur.

Görsel,28,29,30,31: Dış kıyafetlerin çizimi, kesilmiş halleri ve giydirilmesi

Son olarak da aksesuarları eklenir (görsel 32,33,34,35). Aksesuarlar da 4 parçadan oluşur.

Görsel 32,33,34,35: Hazırlanan aksesuarlar

Çomakdağ bez bebeğinin tasarlanan çizimine göre eklenen aksesuarlar ile yapımı tamamlanmaktadır (görsel 36,37). Öncelikle başörtüsü bağlanır. Diğer aksesuarlar en son yerleştirilir.

Bebeğin yüz detayları da son aşamada yapılabilir. Kalem ile çizerek yapılabileceği gibi ince iplerle işlenerek de yapılabilir. Yüz detayları son aşamaya bırakılmadan görsel 20 de bebeğin ana gövdesi oluşturulduğunda da yapılabilir.

Görsel 36,37: Aksesuarların yerleştirilmiş çizimi ve bez bebeğin aksesuarlı son hali

Sonuç

Kültürel değerlerin izlerini taşıyan bez bebekler aynı zamanda toplumsal beğeni ve yaratılara dair estetik ipuçları da taşımaktadır. Araştırmada geleneksel bez bebekten yola çıkılarak bu estetik yaratıya işaret edilmiş, bez bebeklerin tasarım süreci sunulmuştur. Bez bebeğin ana gövdesi ile kıyafetlerin oluşturulması aşamaları sırasıyla açıklanmıştır. Çomakdağ kültürüne ait geleneksel kıyafetlerin bez bebeklerde sergilendiği gözlemlenmiştir. Böylelikle Çomakdağ kültürünün genel estetik görsel unsurlarına dikkat çekilmiştir. Araştırma sonuçları yöre insanının geçmişteki geleneksel görsel unsurları hala devam ettirmesine vurgu yapmaktadır. Estetik değerler olarak ifade edilebilecek renkçi ve biçimci anlayışların bölgedeki yaşam alanlarının mimari yapılarında da yer bulmaktadır. Aynı şekilde burada yaşayanların kendi kıyafetleri ve saçlarına taktıkları çiçeklerde de bu çok renklilik özelliklerini sergiledikleri görülmektedir. Geleneksel düğün törenlerinde de kültürel yapılarını sunmaktadırlar. Tüm geleneksel unsurlarının küçük bir sentezi de bez bebekleridir. Dolayısıyla tekstil ürünleri ile oluşturulan bez bebeklerin yapım tekniklerine göre sınıflandırılması da mümkündür. Türkiye’de yapılan birçok geleneksel bebek bulunmaktadır. Ancak Çomakdağ bebeklerinin tekstil ürünlerinden yapıldığını söylemek mümkündür.

Burada bez bebek gövdesinin literatürdeki yapım tekniğine göre “çok parçalı dikişli bez bebek” olarak tasarlandığı ve üretildiği gözlemlenmiştir. Bez bebekler, yöresel kıyafetlere uygun ve benzer kumaşlardan tasarlanarak hazırlanmıştır. Bez bebeklerin ana gövde ve kıyafetleri bir bütün olarak tasarlanmakta, sonra yapımına geçilmektedir. Sonuç olarak yapım tekniği sınıflandırılan Çomakdağ bez bebeklerinin tasarım sürecinin literatürde yer bulması için bir farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır. Çomakdağ bez bebeklerinin eğitim ortamlarında uygulamalı üretimi ile çocuklara geleneksel farklılıklar bilinci kazandırılabilir de düşünülebilir. Ayrıca bu ürünlerin toplumdaki kültürel farklılıklara dikkat çekeceği düşünülmektedir. Malzemelerinin maliyetinin düşük olması dolayısıyla eğitim ortamlarında uygulanabilirliği dikkatlerden kaçmamalıdır. Tasarım bilinci geliştirmeye yönelik etkinliklerde uygulanabilirliği bu bebeklerin, dolayısıyla topluma mal olmuş bu kültürel uygulamanın devam ettirilmesini sağlamaktadır. Bu kültür aktarımında tasarım bilincini estetikle birleştirme çocukların bilişsel gelişimini de olumlu etkileyecektir. Sadece geleneksel oyuncak figürünü değil buradan yola çıkarak kendi özgün figürlerini de üretme bilinci geliştirmelerini ve yaratıcılık kazanmalarını sağlayabilecektir.

Araştırma ve yayın etiği beyanı: Bu makale tamamıyla özgün bir araştırma olarak planlanmış, yürütülmüş ve sonuçları ile raporlaştırıldıktan sonra ilgili dergiye gönderilmiştir. Araştırma herhangi bir sempozyum, kongre vb. sunulmamış ya da başka bir dergiye değerlendirilmek üzere gönderilmemiştir.

Research and publication ethics statement: This is a research article, containing original data, and it has not been previously published or submitted to any other outlet for publication. The author followed ethical principles and rules during the research process. In the study, informed consent was obtained from the volunteer participants and the privacy of the participants was protected.

Yazarların makaleye katkı oranları: Makale tek yazarlıdır.

Contribution rates of authors to the article: The article is single-authored.

Etik komite onayı: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Financial support: The study received no financial support from any institution or project.

Finansal destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Ethics committee approval: The present study does not require any ethics committee approval.

Çıkar çatışması: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Conflict of interest: The author declares no conflict of interest.

Kaynakça

- Altınay, M. (2016) Muğla ili milas ilçesi Çomakdağ-Kızılağaç mahallesi geleneksel kadın giysilerinin özellikleri. *Uluslararası Geçmişten Geleceğe Sanat Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 95.
- Arslan, E. (2013). *Sanatsal form olarak oyuncak tasarımı* (Doctoral Dissertation, Deü Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Ayhan, F. (2017). Muğla İli Milas İlçesi Çomakdağ Kızılağaç Köyü Geleneksel Kadın Giysileri. *Vocational Education*, 12(4), 20-39.
- Begic, H. N. (2016). Türk kültüründe geleneksel bez bebekler. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 9(18), 217-228.
- Durdu, B. K. (2015). Muğla'da geleneksel çocuk oyuncakları. *Folklor/Edebiyat*, 21(81), 47-53.
- Ekici, S. E. (2016). Kırsal turizmde kendine özgü halk kültürü öğeleriyle öne çıkan bir örnek: milas-çomakdağ kızılağaç köyü. *International Journal Of Social And Economic Sciences*, 6(2), 65-70.
- Etikan, S., & Çukur, T. (2011). Kırsal Turizm Faaliyetlerinin Çomakdağ-Kızılağaç Köyü El Sanatları Üzerine Etkisi. *Art-E Sanat Dergisi*, 4(8), 1-15.
- Okan Akın, N. (2017'a). Toplumun estetik bilincinin oluşmasında kadınların etkisi üzerine bir örnek. *International Journal Of Social Humanities Sciences Research*.15, 1937-1944.
- Okan Akın, N. (2017'b). Çomakdağ ve soğanlı bez bebeklerin estetik değerlendirilmesi. *International Journal Of Social Humanities Sciences Research*.15. (2077-2084).
- Okan Akın, N. (2021). Oyuncak bebeklerin çocukların estetik algı gelişimindeki yeri. *Eğitim Bilim-II*. Efe Akademi Yayınları.
- Okan Akın, N. (2022). Sanat eğitiminde projeler yoluyla geçmiş ve gelecek arasında kültür bağının kurulması. *Ekev Akademi Dergisi*, (91), 192-205.
- Okan Akın, N. (2023'a). Evaluation of rag doll making methods with designs for visual arts education. *International Journal Of Education Technology And Scientific Researches*, 8(21), 660-692.

- Okan Akın,N. (2023'b). *Bez bebek kültür estetik: bez bebekte saklı estetik mesaj*. Efe Akademi Yayınları.
- Sakin, N. (2010). Yerel bir kültür ürünü örneği: soğanlı bebekleri. *Folklor/Edebiyat*, 16(63), 179-190.
- Sakin, N. (2016). Türkiye’de geleneksel kıyafetlerin yaşatılmasında “folklorik yapma bebekler”. *Electronic Turkish Studies*, 11(18), 177-202.
- Soyupak, O., & Soyupak, İ. (2019). Sanat ve tasarımda bir ifade aracı olarak oyuncak. *Art-E Sanat Dergisi*, 12(24), 483-506.
- Tuncer, F. (2010). *Geleneksel Anadolu Kültüründe Bez Bebek Geleneği ve Günümüz Örnekleri. Yüksek Lisans Tezi*, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010
- URL 1: <http://www.milas.gov.tr/comakdag-mahallesi>

Görsel Kaynaklar

Görsel 4,5,6,7,8: <http://www.milas.gov.tr/comakdag-mahallesi>

Görsel 1,2,3: N. Okan Akın'ın kendi arşivi

Görsel 9-37: N. Okan Akın'ın kendi tasarımları

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

(This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).